

TURINYS

Prologas	9
I dalis	
Tarybos narys	15
II dalis	
Merė	39
III dalis	
Istorikas	59
IV dalis	
Kosmosas	87
V dalis	
Kalbėtojas	109
VI dalis	
Žemė	135
VII dalis	
Žemdirbys	157
VIII dalis	
Žemdirbė	179
XIX dalis	
Hipererdvė	207
X dalis	
Stalas	223

XI dalis
Saišelis 259

XII dalis
Agentas 277

XIII dalis
Universitetas 313

XIV dalis
Pirmyn! 345

XV dalis
Gaja S 373

XVI dalis
Artējimas 393

XVII dalis
Gaja 423

XVIII dalis
Susidūrimas 457

XIX dalis
Sprendimas 483

XX dalis
Pabaiga 509

Baigiamasis autoriaus žodis 531

*Skiriu Betty Prashker, prispyrusiai,
ir Lesteriui del Rey, nuolat zyzusiam*

PROLOGAS

Pirmoji Galaktinė Imperija pamažu žlugo. Griuvo ir aižėjo jau šimtmečius, o šį faktą iki galo suvokė tik vienas asmuo.

Jis buvo Haris Seldonas – paskutinis iš didžiųjų Pirmosios Imperijos mokslininkų, būtent jis išstobulino psichoistoriją – mokslą, supaprastinusį žmonių elgseną iki matematinių lygčių.

Individas yra nenuspėjamas, tačiau Seldonas atrado, kad minių reakcijas galima nagrinėti per statistinę prizmę. Kuo didesnė minia, tuo tikslesnė analizė. Seldonas dirbo su ištis didžiulėmis masėmis – bendra populiacija milijonuose apgyvendintų Galaktikos pasaulių.

Seldono lygtys atskleidė, kad palikta savieigai Imperija subyrės, tuomet užslinks trisdešimt tūkstančių metų žmonijos kančių ir agonijos, kol iš griuvėsių iškils Antroji Imperija. Tačiau patikslinus kai kurias esamas sąlygas, šį Tarpuvaldį galima sumažinti iki vieno tūkstantmečio, taip, vos tūkstančio metų.

Norėdamas užtikrinti tokią įvykių eigą, Seldonas įkūrė dvi mokslininkų kolonijas, pavadino jas Fondais ir įkurdino „priešinguose Galaktikos galuose“. Pirmasis Fondas, susitelkęs į fizinius mokslus, įsteigtas ryškiausioje rampų šviesoje. O Antrojo Fondo būtį apgaubė tyla, jame darbavosi psichoistorikai ir mentaliniai mokslininkai.

„Fondo trilogijoje“ nušviečiami pirmieji keturi Tarpuvaldžio šimtmečiai. Pirmasis Fondas (dažnai vadinamas tiesiog Fondu, mat apie antrąjį mažai kas žinojo) prasidėjo nuo nedidelės bendruomenės, paklydusios Galaktikos periferijos tuštumoje. Fondą periodiškai ištikdavo krizės, apraizgydavo žmonių tarpusavio sąveikos, to meto socialinės ir ekonominės srovės. Ši bendruomenė galėjo laisvai judėti tik viena konkrečia kryptimi ir jai žengiant šiuo keliu atsiverdavo vis naujų raidos horizontų. Visa tai suplanavo jau seniai miręs Haris Seldonas.

Naudodamasis itin pažangiais moksliniais įrankiais, Pirmasis Fondas užėmė barbariškas aplinkines planetas. Grūmėsi su anarchiškais karvedžiais, atskilusiais nuo merdinčios Imperijos ir juos įveikė. Stoją į akistatą su pačios Imperijos likučiais, valdomais paskutinio stipraus imperatoriaus ir paskutinio iškilaus generolo – nugalėjo ir juos.

Rodėsi, kad Seldono planas klostosi sklandžiai, niekas nesutrukdydys laiku iškilti Antrajai Imperijai, o tarpiniu laikotarpiu patirti nuostoliai bus minimalūs.

Tačiau psichoistorija yra statistika grįstas mokslas. Visuomet esama mažos tikimybės, kad kas nors susiklostys ne taip. Būtent, nutiko kažin kas, ko Haris Seldonas negalėjo numatyti. Iš niekur atsirado žmogus vardu Mulas. Jis turėjo mentalinių galių, o Galaktika jų stokojo. Gebėjo suformuoti, perkeisti žmonių emocijas ir jausmus taip, kad aršiausi jo priešai virsdavo ištikimiausiais tarnais. Ištisos armijos negebėjo, *atsisakydavo* prieš jį kautis. Pirmasis Fondas krito, ir, rodės, Seldono planui buvo lemta žlugti.

Liko paslaptingasis Antrasis Fondas, kurį netikėtai atsiradęs Mulas užklupo nepasiruošusį, tačiau antrafondiečiai pamažu rengė atsakomąjį smūgį. Svarbiausias gynybos elementas – nežinoma vieta. Mulas ieškojo Antrojo Fondo ketindamas visiškai užvaldyti Galaktiką. Ištikimieji Pirmojo Fondo likučiai jo irgi ieškojo, tikėdamiesi pagalbos.

Abiejų pastangos buvo bevaisės. Pirmiausia Mului kelią užkirto moteris vardu Beita Darel, taip Antrasis Fondas laimėjo laiko deramai pasiruošti ir visam laikui sustabdyti Mulą. Tada antrafondiečiai pamažu rengėsi atkurti Seldono planą.

Tačiau Antrojo Fondo priedangos iš esmės nebeliko. Pirmasis Fondas žinojo, kad Antrojo esama, ir visai nepageidavo būti valdomas mentalistų. Pirmasis Fondas buvo fiziškai galingesnis, o Antrajam koją kišo ne tik šitai, bet ir iškilusios dvi užduotys: reikėjo ne tik sustabdyti Pirmąjį Fondą, bet ir vėl tapti slaptam.

Šitai Antrasis Fondas pasiekė vadovaujamas visų laikų geriausio Pirmojo Kalbėtojo Primo Palverio. Pirmajam Fondui leista manyti laimėjus ir įveikus Antrąjį Fondą, Pirmasis Fondas stiprėjo ir vis tvirčiau valdė Galaktiką, nenutuokdamas, kad Antrasis tebeegzistuoja.

Praėjo keturi šimtai devyniasdešimt aštuoneri metai nuo Pirmojo Fondo atsiradimo, jis jau pasiekęs galios viršūnę, tačiau vienas žmogus netiki tuo, ką mato iš pirmo žvilgsnio.

I
dalis

TARYBOS NARYS

1

– Be abejo, netikiu, – pareiškė Golanas Trevizas, stovėdamas ant plačių Seldono Salės laiptų ir žvelgdamas į saulėje žėrintį miestą.

Terminuso klimatas švelnus, geras vandens ir sausumos santykis. Įvedus orų kontrolę šis pasaulis tapo dar komfortiškesnis ir, Trevizo manymu, toli gražu nebe toks įdomus.

– Nė vienu žodžiu netikiu, – pakartojo ir nusišypojo. Jauna me veide tvykstelėjo balti, lygūs dantys.

Trevizo bičiulis ir kolega Tarybos narys Munas Li Komporas, oficialiai turįs du vardus, nepaisant Terminuso tradicijų, sunerimęs papurtė galvą.

– Kuo netiki? Kad išgelbėjome miestą?

– O, tuo tikiu. Juk išties išgelbėjome, tiesa? Ir Seldonas *sakė*, kad tai padarysime ir kad toks poelgis būsiąs *teisingas*, ir dar, jis visa tai žinojo prieš penkis šimtus metų.

Komporas prabilo tyliau, pusiau pašnibždomis:

– Klausyk, neprieštarauju, kad šitaip kalbi su manimi, suprantu, kad čia tik šnekos, ir tiek, bet jeigu pradėsi tokius dalykus šaukti miniose, išgirs ir kiti, o man, atvirai sakau, nesinorėtų stovėti šalimais, kai trinktelės žaibas. Nesu tikras, kaip tiksliai jis bus nutaikytas.

Trevizo šypsena nė nevirptelėjo.

– Argi pakenks teigti, kad miestas išgelbėtas? Ir kad tikslą pasiekėme be karo?

– Juk nebuvo su kuo kariauti, – tarstelėjo Komporas. Jo plaukai – plaštakės geltonio, akys – lyg dangaus žydruma, jis vis atspirdavo impulsui pakeisti šias nemadingas spalvas.

– Nejaugi nesi girdėjęs apie pilietinį karą, Komporai? – paklausė Trevizas. Jis buvo aukštas, juodais, švelniai banguotais plaukais ir turėjo įprotį vaikščioti užsikišęs nykščius už visados dėvimos minkšto audinio juostos.

– Manai, kiltų pilietinis karas dėl sostinės vietos?

– Šio klausimo užteko Seldono krizei sukelti. Haniui tai kainavo politinę karjerą. Dėl tos pat priežasties mudu per paskutiniuosius rinkimus patekome Tarybon ir šis klausimas pakibo. – Trevizas lėtai pasukiojo plaštaką tartum švytuoklę, galiausiai nusistovinęčią tiesiai. Stabtelėjo ant laiptų, ignoruodamas kitus vyriausybės narius, žiniasklaidos atstovus ir visuomenės puošėivas, neaiškiais būdais susiveikusius galimybę pamatyti sugrįžiantį Seldoną (na, bent jau jo atvaizdą).

Susirinkusieji leidosi laiptais, plepėjo, juokėsi, liaupsino visapusiškai korektišką aplinką, maudėsi Seldono palankumo spinduliuose.

Trevizas stovėjo ramiai, leisdamas miniai praverpetuoti greta. Komporas stabtelėjo nusileidęs per dvi pakopas, tarp dviejų Tarybos narių įsitempė nematomas siūlas.

– Neini? – paklausė Trevizo.

– Nėra ko skubintis. Tarybos posėdis neprasidės, kol merė Brano neapžvelgs situacijos, kaip visada lėtapėdiškai, nepasirengusi, išspausdama kiekvieną skiemenį. Nesiskubinu pasiklausyti dar vienos nykios kalbos. Pažvelk į miestą!

– Matau. Ir vakar mačiau.

– Taip, bet ar matei prieš penkis šimtus metų, kai buvo įkurtas?

– Prieš keturis šimtus devyniasdešimt aštuonerius, – nesusi-mąstydamas pataisė jį Komporas. – Po dviejų metų švęsime pusės

tūkstantmečio jubiliejų, merė Brano tebeis pareigas, jei tik neiš-tiks kas nors, viliamės, menkai tikėtina.

– Viliamės, – sausiai tarstelėjo Trevizas. – Bet kaip atrodė mies-tas prieš penkis šimtmečius, įkūrimo metu? Vienas miestas! Vie-nas nedidelis miestas, kuriame gyveno grupelė, rengusi taip ir nepabaigtą Enciklopediją.

– Kaipgi? Pabaigtą.

– Kalbi apie dabartinę Galaktikos Enciklopediją? Mūsiškė – ne ta, kurią anuomet sudarinėjo. Turime kompiuterį, jo duome-nys kasdien peržiūrimi. Ar kada matei nebaigtąjį originalą?

– Esantį Hardino muziejuje?

– Salvoro Hardino Ištakų muziejuje. Kad jau taip susirūpinai tiksliais datomis, vartokime ir visą pavadinimą. Tai ar esi matęs?

– Ne. O turėčiau?

– Neverta. Šiaip ar taip, štai būrelis Enciklopedistų sudarė visai nedidelio miestelio branduolį pasaulyje beveik be metalų, kuris sukasi aplink saulę, nutolusią nuo likusios Galaktikos, pačiame, pačiame pakraštyje. O po penkių šimtų metų tapome priemies-čių pasauliu. Visa planeta – didžiulis parkas, metalo turime kiek širdis geidžia. Dabar esame visa ko centre!

– Na, ne visai, – paprieštaravo Komporas. – Tebesisukame aplink saulę vienišę, vis dar esame Galaktikos pakraštyje.

– O, ne, pasakei gerai neapmąstęs. Juk dėl to ir užsisuko ši ne-didelė Seldono krizė. Esame daugiau nei vien Terminuso planeta. Esame Fondas, kurio čiuptuvai išsiraizgę po visą Galaktiką, ir val-dome ją būdami visai pakraštyje. Mums valdyti pavyksta, nes *ne-same* nuo visko atkirsti, tik mūsų vieta nutolusi, bet tai nesiskaito.

– Gerai, sutinku. – Pokalbis akivaizdžiai nedomino Komporo, jis nusileido dar per pakopą. Nematomas siūlas išsitempė.

Trevizas ištiesė ranką, tartum norėdamas trūktelėti bičiulį laiptais į viršų.

– Komporai, nejaugi nežvelgi svarbos? Vyksta didžiuliai po-kyčiai, bet mes jų nepriimame. Širdyse trokštame mažojo Fondo.

Mažojo, telpančio vienoje planetoje. Kaip senais, geležinių didvyrių ir kilnių šventųjų laikais, kurie nebesugriš.

– Na jau!

– Kalbu rimtai. Pažvelk į Seldono Salę. Iš pradžių, per pirmąsias krizes valdant Salvorui Hardinui, tai tebuvo Laiko Saugykla, nedidelė auditorija, kurioje pasirodydavo Seldono holograma. Ir viskas. O dabar turime gigantišką mauzoliejų, bet ar kas nors įrengė jėgos lauko rampą? Slidakelį? Gravitacinį liftą? Ne, tėra šie laiptai, kuriais laipiojame žemyn ir aukštyn, visai kaip kadaise teko Hardinui. Keistais, nenuspėjamais laikais persigandę kabinamės į praeitį.

Trevizas jausmingai mostelėjo ranka.

– Ar matyti nors vienas struktūrinis elementas iš metalo? Nė vieno. Jie čia ir netiktų, mat Salvoro Hardino laikais patys neturėjome jokio metalo, atsiveždavome visai nedaug. Šiam milžinui netgi panaudojome senas plastikines detales, ilgainiui nurausvėjęs, kad lankytojai iš kitų pasaulių galėtų stabtelėję žavėtis: „O, Galaktika! Koks magus senas plastikas!“ Komporai, sakau tau, čia butaforinė apgaulė.

– Tai štai kuo netiki. Seldono Sale?

– Ir visu jos turiniu, – aršiai šnibždėjo Trevizas. – Netikiu, kad yra prasmė slapstytis Visatos pakraštyje vien todėl, kad taip elgėsi mūsų protėviai. Manau, turėtume būti įvykių sukuryje, visa ko centre.

– Bet Seldonas teigia, kad klysti. Seldono planas klostosi kaip numatyta.

– Žinau. Žinau. Kiekvienam Terminuso vaikui nuo mažumės įkalama, kad Haris Seldonas sudarė planą, viską numatė prieš penkis šimtus metų, štai taip, o ne kitaip įkūrė Fondą, gebėjo pastebėti tam tikras krizes, būtent per krizes pasirodysiąs jo holografinis atspindys, perduosiąs tik tiek informacijos, kiek būtina, kad išgyventume iki kitos krizės; šitaip Seldonas mums vadovaus tūkstantį metų, o tuomet galėsime saugiai pastatyti antrąją,

didingesnę Galaktinę Imperiją, ant varganų griuvėsių senosios, kuri jau prieš penkis šimtus metų buvo pradėjusi byrėti, o prieš du šimtmečius visiškai suiro.

– Kodėl man visa tai sakai, Golanai?

– Kartoju, čia tik apgaulė. *Viskas* apgaulė. Arba galbūt iš pradžių buvo tiesa, o *dabar* beliko apgaulė! Nesame savo likimo kalviai. *Ne mes* vadovaujamės planu.

Komporas mėsliai nužvelgė bičiulį.

– Ir anksčiau girdėjau iš tavęs tokias šnekas, Golanai, bet visad maniau, kad tiesiog kalbi absurdiškus dalykus norėdamas mane sunervinti. Didžioji Galaktika, dabar manau, kad išties nejuokauji.

– Visai nejuokauju!

– Ne, negali būti, kad kalbi rimtai. Čia arba labai įmantrus planas iš manęs pasišaipyti, arba išsikraustei iš proto.

– Nei tas, nei anas. Tikrai, – dabar jau tyliai atsakė Trevizas, susikišdamas nykščius už juostos, lyg būtų nusprendęs, kad nebereikia emocijų pabrėžti gestais. – Pripažįstu, anksčiau šiomis temomis paspėliodavau, bet tai tebuvo nuojauta. O štai šio ryto farsas tikrai aiškiai viską man atskleidė, savo ruožtu ketinu viską atskleisti Tarybai.

– *Tikrai* kuoktelėjai! – metė Komporas.

– Gerai, gerai, eime, išklausysi mane.

Jiedu nusileido laiptais – liko paskutiniai apačioje. Trevizas žingtelėjo priekin, o Komporas tylomis, vien lūpų judesiu jam pavymui ištarė:

– Kvailys!